

Proeftuin Nettelhorst

voor het buitengebied tussen Borculo en Lochem

Toekomst

Pioniers Rik en Robin Walvoort
Pim Hondeveld, Els Hegger

Plannen voor de Berkel

De N825 als testweg geluidsreductie

Duurzaam bouwen in Gelselaar

Wedstrijd: wat is jouw mooiste plekje?

nummer 1 • najaar 2020

landgoederen in de buurt
Landgoed Nettelhorst

2

4

Proeftuin Nettelhorst
Samen plannen maken voor de buurt

pionier
Pim Hondeveld

6

10

berichten uit de buurt
Gelselaar wil duurzaam verbouwen

12

pioniers
Rik en Robin Walvoort

26

grote projecten
Toekomstvisie van de Berkel

11

Zwiep

11

Barchem

30

Geesteren

16

wedstrijd
Wat is jouw mooiste plekje in de buurt?

pionier
Els Hegger

22

geworteld in de buurt
Lina Luimes

20

21

nieuw in de buurt
Paul & Annet

31

grote projecten
De N825 als testweg

school **DBS Nettelhorst**

18

wist je dat?
Kruiden

17

column
PakAn

28

Om de hoek

Lieve buren, dit magazine gaat over de toekomst van onze buurt, het buitengebied tussen Borculo en Lochem. Die toekomst staat om de hoek.

Regeringsleiders maakten afspraken in Parijs over onze aarde in 2050. In Nederland maken overheden plannen voor onze leefomgeving op weg naar 2040. De toekomst lijkt nog ver weg. Maar in onze buurt staat die toekomst als je goed luistert letterlijk om de hoek. En dit magazine doet er verslag van. Allereerst door buren aan het woord te laten die de toekomst aan het vormgeven zijn. Pioniers, die vaak alleen nieuwe paden durven te betreden.

Ook kunnen jullie achtergrondinformatie lezen over projecten die binnenkort onze buurt zichtbaar zullen veranderen. Bovendien vangt het magazine toekomstsignalen op uit Geesteren, Gelselaar, Nettelhorst, Zwiep, Barchem en vanuit de scholen in ons gebied.

We mogen leven in een prachtige streek, waar nieuwkomers zich graag vestigen en waar velen diep geworteld zijn. Een buurt met een rijke historie en een aantrekkelijk landschap. Om die kwaliteiten ook in de toekomst te kunnen beleven, zullen we met gezond verstand en een groot hart de dag van morgen samen moeten omarmen. Dat vraagt betrokkenheid bij elkaar en bij de toekomst van onze buurt.

Met een groep buurtbewoners hebben we met veel plezier aan het proefnummer van het magazine **Toekomst** gewerkt. Hopelijk bevat het jullie en smaakt het naar meer. We horen graag van jullie. Voor de toekomst van onze buurt.

Hans Leeftang, voorzitter Proeftuin Nettelhorst

Colofon proefnummer

Toekomst is een uitgave van de Proeftuin Nettelhorst, een samenwerkingsverband van bewoners, ondernemers, onderzoekers en overheden gericht op samen leren en innoveren bij de gebiedsontwikkeling op en rond de Nettelhorsterweg. Met het magazine Toekomst wil de Proeftuin Nettelhorst de bewoners meer betrekken bij de grote opgaven, die in onze buurt spelen. Laten zien, dat de toekomst om de hoek staat en begrip kweken voor de wissels die soms moeilijk te nemen zijn.

Toekomst wordt gratis verstrekt aan de bewoners in het buitengebied tussen Borculo en Lochem en aan de partners van de Proeftuin. Oplage 2750.

Hoofdredacteur Hans Leeftang
Eindredactie en lead interviews Rob Weeber • Vanatoto
Redacteuren Diana Koelman, Peter Post, Epi Postma, Ben Stotelder, Bas te Velthuis, Gerla Zweers
Vormgeving en opmaak Lizelot Versteeg • Liever ontwerp
Fotografie Rebke Klokke • A Rebke Original Photography
Druk Drukkerij Ened, Neede

Adverteren en betaalde abonnementen: Nadere informatie via proeftuinnettelhorst@gmail.com
Prijzen losse nummers: € 3,50 (inclusief verzendkosten)

Landgoed Nettelhorst

Wie regelmatig de N825 bereist, heeft ongetwijfeld de ruïne wel eens zien liggen, het restant van het ooit statige Huys te Nettelhorst. Het landgoed kent een lange historie van bewoning en verval die teruggaat naar de 13e eeuw.

Steven van Nettelhorst zou de eerste bewoner zijn geweest. In 1458 verwerft Evert Van Heeckeren het landgoed en in 1834 komt het in handen van Twickel. Door leegstand werd het in 1875 afgebroken, op de traptoren en het linker achtergedeelte na. De laatste eigenaar, Marie baronesse van Heeckeren van Wassenaar, bewoner van kasteel Twickel bij Delden, liet het na haar dood in 1975 aan de eerder door haar opgerichte Stichting Twickel na. Het landgoed Nettelhorst telde ooit 630 ha en 30 boerderijen. Tegenwoordig bestaat het landgoed nog uit 132 ha en twee boerderijen. Wilke Schoenmaker is beheerder van de landgoederen van Twickel en zeer betrokken bij de toekomst van het landgoed Nettelhorst.

De stichting heeft, conform de wens van de baronesse, tot doel de landgoederen en gebouwen te beschermen en te beheren waarbij natuur, cultuur en historie vooropstaan. Dit geschiedt op basis van gezond financieel beheer, waarbij agrarische activiteiten een belangrijk onderdeel zijn. Subsidies zijn weliswaar welkom, maar het streven is een gezonde exploitatie. Het doel van de Stichting Twickel is duurzame, natuurinclusieve landbouw waarbij grondgebonden landbouw een voorwaarde is. "Alleen biodynamische landbouw is geen haalbare kaart. Wel streven we naar natuurinclusieve landbouw en willen onze pachters helpen met de ontwikkeling naar een circulaire landbouw. Daarom stimuleren wij vanuit de stichting cursussen en zetten twee jaar pachtverlaging in als een boer wil omschakelen.

Natuurlijk kost deze ontwikkeling tijd, maar we hebben een lange adem. De statuten van de stichting zijn duidelijk en vanaf de oprichting tot nu en naar de toekomst weten we waar we heen willen. Dat is heel anders dan een overheid die afhankelijk is van verkiezingsuitslagen."

Stichting Twickel wil het cultuurhistorisch landschap herstellen en de biodiversiteit verhogen

Ook het landgoed Nettelhorst heeft twee pachters, boeren die graag verder willen met hun bedrijf. De relatie met de stichting is uitstekend, maar dat wil niet zeggen dat de belangen altijd parallel lopen. "Je kunt pachters niet dwingen, ze hebben ook rechten en belangen, maar je kunt ze wel beïnvloeden door naar gezamenlijke doelen en belangen te kijken. Vanuit de doelstelling van onze stichting willen wij onder meer het cultuurhistorisch landschap herstellen en de biodiversiteit verhogen. Dat betekent bijvoorbeeld het aanleggen en vergroten van houtwallen, rijen met knotwilgen, bloemrijke graanakkers en zogenaamde overhoekjes, kleine eindstukjes van het land die vroeger onbenut bleven en belangrijk waren voor de biodiversiteit van het gebied. Als we dat willen realiseren, dan zou de boer land moeten afstaan, wat niet in zijn belang is. Gelukkig konden we twee jaar terug langs de Berkel wat land kopen. Dat hebben we vervolgens onder de twee pachters verdeeld met als deal dat delen van hun pachtpercelen werden ingezet voor onze doelstellingen, het herstel van het landschap en verhoging van de biodiversiteit. Door de aankoop konden we zodoende onze landbouw natuurinclusiever maken."

"Het landgoed Nettelhorst zal altijd onderdeel uitmaken van de buurt."

In geen geval staat de stichting land af van haar boeren dat niet gecompenseerd wordt

De plannen voor de verbreding van de Nettelhorsterweg deden de wenkbrauwen even fronsen bij de stichting, maar bij nader inzien bleek het een mooi moment om een tweede reconstructie van het gebied rondom de ruïne in gang te zetten. De eerste werd tussen 1996 en 2006 uitgevoerd. Toen werd onder meer het grachtenstelsel weer uitgegraven en verbonden met de Berkel. Nu vanuit Lochem de eerste 700 meter weg oostelijk wordt verlegd en de eerste 2 kilometer wordt verbreed krijgt men de kans om het oude 'bomencarré' rondom de ruïne weer te herstellen. De bestaande Nettelhorsterweg wordt daarmee fietspad en 'groene corridor' door de omgeving. Bovendien wordt de oude buitengracht hersteld. Het herstel van het bomencarré kost landbouwgrond, maar wordt aan de andere zijde voor de boeren gecompenseerd. Nabij de oude en nieuwe Nettelhorsterweg worden bovendien houtwallen aangelegd die aansluiten bij de bestaande en nieuwe landschapselementen.

"De slimste weg is in onze ogen een hele goede manier om te zorgen dat kansen gegrepen worden. Wij ervaren de Proeftuin Nettelhorst als een organisatie die tijdens de planvorming altijd probeert om een veiligere, ingepaste en duurzame weg te krijgen met oog voor bewoners en landschap. Innovatieve oplossingen worden daarvoor aangedragen." Ook de plannen van het waterschap met betrekking tot de Berkelvisie tussen Borculo en Lochem gaven stof tot nadenken. Doel van het waterschap was structuurvariatie in de Berkel aan te brengen, met afwisselend dieptes en ondieptes. Grote waterpieken echter zouden dan voor overstromingen zorgen, waardoor

uiterwaarden nodig zijn om te voorkomen dat Lochem onder kan lopen. In geen geval echter wilde de stichting land afstaan dat in gebruik is bij haar boeren zonder dat dit gecompenseerd zal worden. "We zijn hierover nog in gesprek, maar de vraag is of compensatie haalbaar is. Een oplossing voor een deelgebied echter lijkt te komen van het ten zuiden gelegen landgoed De Heest. Dat landgoed heeft geen pachthoeve meer. Ze lijken daar mee te willen werken aan het afwaarderen van de grond ten behoeve van natuurgebied in ruil voor rijksgeld."

Het landgoed moet de cohesie in de buurt bevorderen

Het landgoed Nettelhorst ligt in het buurtschap Nettelhorst en zal volgens Wilke dus altijd onderdeel uitmaken van de gemeenschap, van de buurt. In de regel is het landgoed niet openbaar, maar met behulp van een open slagboom en borden van de Stichting Twickel wordt het gebied wel opengesteld voor wandelaars en natuurliefhebbers. Het is bovendien vrij toegankelijk voor natuurverenigingen, zoals de Vogelvereniging Lochem. Dit soort organisaties kunnen ook excursies door het veld verzorgen.

Ook historische verenigingen zijn welkom voor lezingen. Het landgoed zal echter nooit een soort natuurmonument worden met leden, waar jaarlijks duizenden bezoekers op afkomen. "Als landgoed geven we ruimte aan buurtinitiatieven. Zo wordt al enige jaren het paasvuur op het land van de familie Lubberdink gebouwd en aangestoken. Voor ons als stichting is dit een belangrijke gebeurtenis die de cohesie in de gemeenschap Nettelhorst bevordert."

Samen plannen maken voor de buurt

In de Proeftuin Nettelhorst werken bewoners samen met ondernemers, onderzoekers en overheden aan een mooie toekomst voor het buitengebied tussen Borculo en Lochem. 'Wij kunnen als bewoners veel meer verantwoordelijkheid nemen en krijgen voor onze eigen leefomgeving,' stelt Peter Post, één van de initiatiefnemers.

Kansen zien en pakken

In januari 2019 bespraken op het gemeentehuis in Lochem twee gedeputeerden, twee wethouders en twee vertegenwoordigers van het burgerinitiatief 'de slimste weg' innovaties op en rond de Nettelhorsterweg. Zij besloten samen te gaan werken in de Proeftuin Nettelhorst aan een gezonde, veilige en duurzame gebiedsontwikkeling op en rond de N825. Aanwoner Peter Post, innovatiemanager agro bij verzekeraar Achmea, omschrijft het doel van de Proeftuin als volgt: "Voor mij gaat de Proeftuin er in de eerste plaats om, dat wij als bewoners echt invloed kunnen uitoefenen op onze dagelijkse leefomgeving."

De eerste resultaten zichtbaar

Peter is trots op de unieke samenwerking die in de Proeftuin tot stand is gekomen. Onder het motto 'samen leren en innoveren' ontstaat er een nieuwe mindset bij de deelnemers met veel meer begrip voor de andere betrokkenen, geen 'wij - zij' tegenstelling." De mindset van alle betrokkenen is veranderd nu de provincie en de gemeenten een gezicht hebben

gekregen met Babine, Ben, Peter, Eric-Jan, Remco, Jan en Anjo. Mooi om te zien hoe er vanuit vertrouwen overlegd wordt en dat we resultaat hebben geboekt op het punt van geluidshinder. Misschien is dat wel het meest zichtbare resultaat van de Proeftuin waar ik trots op ben."

Droom

"Ik zou willen dat we in onze omgeving echt in gesprek komen over de grote toekomstonderwerpen, zoals biodiversiteit en energietransitie." Peter noemt hierbij als voorbeeld de wilde bloemenrand die hij samen met zijn buurman heeft aangelegd. Het bloemenzaad was afkomstig van een buurvrouw, zij zag de oproep via de buurtapp. Zo'n samenwerking zou ook tussen de buurten van de Proeftuin Nettelhorst tot stand kunnen komen. Dat vraagt volgens Peter in de eerste plaats dat men elkaar gaat ontmoeten, fysiek in het honk de Melktap bij de rotonde Geesteren en digitaal op een te bouwen platform op de website www.proeftuinnettelhorst.nl. Hopelijk valt er nog iets te winnen bij de drie grote zonneparken die nu langs de Nettelhorsterweg gepland zijn. Realisatie ervan zou betekenen dat

we kostbare landbouwgrond verliezen, inbreuk op het landschap beleven en als buurt geen rendement krijgen. Dat moet toch anders, meer verbonden kunnen!"

Eigenaarschap en talenten

Terwijl op het weiland naast Peter de beregeningsinstallatie overuren maakt, noemt Peter het omgaan met schaars water een onderwerp waar we het ook samen als burens over zouden moeten hebben. Hoe gaan we er zo mee om, dat iedereen er baat bij heeft, niet alleen de mensen, maar ook de dieren en de planten. Peter ziet Israël als voorbeeld. Zij hebben woestijnen vruchtbaar gemaakt met druppelbevloeiing. "In de glastuinbouw is dit al gemeengoed en in de akkerbouw verkeert het in een proefstadium. Het gaat om regenwater vasthouden, opslaan en effectief inzetten. Misschien vat volgend beeld de essentie van de Proeftuin Nettelhorst wel het mooist samen: Burens zouden met behulp van onderzoekers, innovatieve ondernemers en overheden samen eigenaarschap moeten tonen voor de eigen leefomgeving, gebruik makend van de vele talenten die in de buurt wonen."

Overzicht partners proeftuin Nettelhorst

In de proeftuin Nettelhorst werken omwonenden van de Nettelhorsterweg samen met ondernemers, onderzoekers en overheden aan een duurzame *Toekomst* voor het buitengebied tussen Borculo en Lochem. Samen leren en innoveren is het motto. Op dit moment (najaar 2020) doen de volgende partners meer of minder actief mee:

Ondernemers

- ReintenInfra bv (Maurice Beijck is lid van het programmteam)
- Metadecor bv
- RingRing
- Bisser consult
- De Melktap
- Meilink bv
- Achmea
- TVM

- DbVision
- Connecting worlds
- Straw Blocks Systems bv
- ProWild bv
- De Mors bv
- Het Internethuis
- Freshlight group
- Curo vastgoed
- DBG advies
- 4 Silence

Onderzoekers/onderwijs

- Saxion hogeschool (Coen Huijbers is lid van het programmteam)
- DBS Nettelhorst
- Verder bijdragen van de TU Eindhoven, TU Delft en de Universiteit van Amsterdam

Overheden

- Provincie Gelderland (Babine Scholten is lid van het programmteam)
- Gemeente Berkelland/ regio Achterhoek
- Gemeente Lochem/ Cleantechregio

Gedeputeerde Jan van der Meer (Gelderland), wethouders Anjo Bosman (Berkelland/Achterhoek) en Eric-Jan de Haan (Lochem/Cleantech regio) nemen deel aan de bestuurlijke stuurgroep. Hans Leeflang, Peter Post en Wouter Schroer zijn als omwonenden lid van het programmteam en nemen ook deel aan de bestuurlijke stuurgroep. Het programmteam komt één keer per twee maanden bijeen, de stuurgroep twee keer per jaar.

advertentie

Ring
RING-RING.NU

FIETSERS ZIJN GOUD WAARD!

fysiek • mentaal • schone lucht • lokale economie

Download Ring-Ring®

Apple App Store | Google Play Store | Twitter | Facebook | Instagram | Pinterest | RingRingFkm

Met stro Pim Hondeveld bouw je aan de toekomst

De termen innovatie en duurzaamheid in de bouwwereld rollen al decennia over elkaar heen, maar feit blijft dat de sector als geheel nog steeds het predicaat conservatief draagt. Dat beaamt ook eigenaar Pim Hondeveld van Straw Blocks Systems uit Gelselaar. Toch ziet hij ook een positieve beweging richting een anders denken in de bouw. Voor hem een reden des te meer om vast te houden aan zijn groene grondstof: Stro.

Pim (1946) werd in Markelo geboren, maar verhuisde al snel naar Gelselaar, waar hij niet meer weg zou gaan. Hij is iemand die graag buiten is en hielp al met twaalf jaar mee met de graanoogst bij boeren. Na zijn schooltijd ambieerde hij een carrière in de metaal, maar een beroepsleven binnen zag hij niet zitten. Als alternatief koos hij toen voor de sector weg en waterbouw, civiele techniek, en werkte onder meer zeven jaar als uitvoerder in Zwitserland. Zijn hart lag bij de kleine aannemer, het type bedrijf waar je volgens hem de meeste vrijheid had, maar ook het hardst moest werken. Toen hij 65 jaar was, in 2013, nam hij uit nieuwsgierigheid deel aan een workshop voor bouwen met stro. Het materiaal beviel hem, de wijze van bewerken echter niet. "Ruwe balen stro werden handmatig bewerkt om als bouw materiaal in te

kunnen zetten. In mijn ogen zou dat geen vaste grond onder de voeten gaan krijgen. De wijze van bewerken was veel te ambachtelijk en dus te duur. Het zou daarmee bovendien teveel in de vrijwilligers sfeer blijven hangen en het imago van 'geitenwollen sokken product' behouden. Ik zag er wel wat in om het innovatieve product in Nederland te introduceren, maar besloot het anders aan te pakken. De provincie zag aanvankelijk geen heil in subsidieverstrekking voor mijn product. Pas toen ik via een bootcamp in België een groep 'business angels', investeerders, had geënthousiasmeerd, toonde de provincie interesse voor mijn businessplan. Ik kreeg een lening en ontwierp en bouwde mijn eigen prototype strobaalbewerkingsmachine voor geprofileerde blokken van geperst stro. Daarmee ben ik van start gegaan."

"Stro is nog teveel een 'miskend' product, maar heeft unieke eigenschappen."

Boer moet leverancier van gezond voedsel en betaalbare huisvesting worden

De wereld draait volgens Pim om high tech, alles moet een sexy uitstraling hebben. Stro behoort in geen geval tot die categorie, maar daar staat tegenover dat het een zeer lage footprint heeft als het gaat om milieubelasting. Dat kan nog lager, als het bouwvolume met stro gaat toenemen, legt Pim uit. "Stro is uitermate geschikt voor de bouw. Veel milieubelasting zit echter nog in de logistiek. Per ha graanverbouw is 140 liter dieselolie nodig. Het meeste stro ligt opgeslagen in graanregio Groningen. De provincie kent vanwege de kleigrond een goede opbrengst per ha. Idealiter zou je de balen direct vanaf het land moeten bewerken en naar je bouwproject transporteren. Dat is ook goed voor de boer. Door graan in plaats van mais te verbouwen, kan hij leverancier van gezond voedsel en betaalbare huisvesting worden, bijdragen aan de circulaire (land)bouw en meer zelfvoorzienend worden."

De politiek en haar beleidsmakers zouden de voortrekker moeten zijn

Naar de toekomst kijkend, constateert Pim dat de vraag naar strobouw toeneemt. Het is echter nog steeds een nichemarkt. Verandering zou van de grote bouwbedrijven moeten komen. Ook woningbouwverenigingen zouden wat hem betreft meer hun nek moeten uitsteken ten gunste van het circulaire denken, hoewel er recent een goed prefabproject met strobouw in Eindhoven is opgestart. Met meer schouders achter het product kunnen de bouwkosten omlaag en wordt het product interessanter

voor de bouw. Nu nog is het financiële verschil tussen traditioneel bouwen en bouwen met stro verwaarloosbaar. Blijft over de politiek en haar beleidsmakers, die volgens hem meer het voortouw met dergelijke innovaties moeten nemen. Stro is een restmateriaal van voedselproductie en is 100% recyclebaar. Het heeft bovendien een zeer hoge isolatiewaarde, namelijk 7, en een geluidsreductiewaarde van 55 dB. Om met traditionele bouw dezelfde isolatiewaarde te bereiken, moet je een muur bouwen ter dikte van een strobaal. Stro draagt volgens Pim bij aan de oplossing van vele vraagstukken waarvoor de overheid zich gesteld ziet.

Graan in plaats van mais bevordert de ecologische waarde van een gebied

Hij is getogen in Gelselaar en zal daar nooit meer weg gaan. Het is vooral de boerenregio, het platteland waaraan hij verknocht is. Per toeval kwam hij in de wereld van het stro terecht en zag kansen voor een beter milieu. Zo groeide zijn (zakelijke) betrokkenheid bij het hedendaagse klimaatvraagstuk. Hij is zeker geen milieuactivist, maar zich wel bewust van een goed en gezond leefklimaat en bereid om erin te investeren. "Stro is nog teveel een 'miskend' product, maar heeft unieke eigenschappen. In mijn visie moeten we dus meer graan verbouwen, ook hier in de regio. Het credo tegenwoordig is 'groen', ook de opwekking van energie. Jammer is dat daar kostbare landbouwgrond voor opgeofferd wordt. We zoeken naar nieuwe methodes om meer energie op te wekken, terwijl we eigenlijk minder zouden moeten gebruiken. Daar kan stro aan bijdragen. Maar niet alleen stro.

“Grondstoffen die boven het maaiveld groeien, zijn minder belastend voor ons klimaat dan wat we onder het maaiveld weghalen!”

Ook Peppelhout bijvoorbeeld is een mooie houtsoort dat naast de fabricage van klompen ook voor andere toepassingen duurzaam ingezet kan worden.” Hij zou graag de uitdaging met de eigen regio aangaan, samen optrekken voor een beter en duurzamer klimaat naar de toekomst.

“Duurzaamheid betekent voor mij materialen, grondstoffen die in je directe omgeving voorkomen en met een minimale toevoeging van energie het liefst lang bruikbaar en inzetbaar zijn. Materialen en grondstoffen die boven het maaiveld groeien, ieder jaar weer, zijn minder belastend voor ons klimaat dan de materialen die we onder het maaiveld weghalen!” De verbouw van graan zou volgens hem bovendien de ecologische waarde van het gebied verbeteren. Broedvogels immers pikken dan hun graantje mee. Het restproduct, stro, is ook uitstekend geschikt als renovatiemateriaal. De bouwsector in het eigen gebied moet meer de nek uitsteken en samen optrekken in de circulaire ontwikkeling van de sector en het gebied. Vangrails bijvoorbeeld zouden meer uit stro moeten bestaan. Ze worden volgens hem niet voor niets bij rallyevenementen ingezet.

Stro als bouw materiaal is aardbevingsbestendig

Straw Blocks Systems heeft in de afgelopen jaren een aantal fraaie en opzienbarende objecten opgeleverd in België en Nederland, waaronder het strobouwpaviljoen in Groningen en het eigen bedrijfsgebouw ‘De Steltloper’. De laatste, een igloachtig gebouw, is een gebouw geheel zonder fundering en wordt direct bovenop het maaiveld gebouwd. “Het paviljoen in Groningen is een goed voorbeeld van 100% duurzaamheid. We hebben daar een hernieuwbaar restmateriaal van gezond voedsel ingezet voor een bevingsbestendig gebouw. Dat restmateriaal is bovendien afkomstig van hetzelfde land waarop het paviljoen is gebouwd. Stro is een product dat aardbevingsbestendig is.

Met onder meer een goede fundering en een superisolerende binnenschil, beide van stro, is het verzakkingsprobleem in Groningen tegen redelijke kosten op te lossen. Het toont nog maar eens aan dat we met elkaar meer de intentie moeten hebben om dicht bij huis stappen te zetten richting circulair en alternatief denken. Wat er in Groningen gebeurt, vind ik verschrikkelijk. Ze laten die mensen gewoon in de kou staan. We moeten niet wachten op de grote spelers die het tempo dicteren, maar zelf, van onderuit, actie ondernemen. Ik blijf optimistisch, ik heb de zeven magere jaren achter de rug en wacht nu op de zeven vette.”

Straw Blocks Systems is partner van de Proeftuin Nettelhorst. [Meer informatie: www.strawblockssystems.nl](http://www.strawblockssystems.nl)

Gelselaar wil volop duurzaam verbouwen

Het kerkdorp waar de gans nog hoogtij dagen beleeft, heeft net even wat minder dan 700 inwoners. Toch is het alles behalve een saai, klein, dorp waar nooit iets gebeurt. Behalve de ganzen, is er volop verenigingsleven in Gelselaar.

In 2016 werd met gepaste trots het Dorpshoes geopend. Tot 2016 deed dit pand, onder de naam 'De Klokslag', dienst als gebouw van de kerk. In Gelselaar waren ze op zoek naar een plek waar men elkaar kon ontmoeten, waar verenigingen hun repetitieavonden konden houden en waar nieuwe activiteiten konden worden ontplooid. Het gebouw werd van de kerk overgenomen, diverse partijen stelden subsidie beschikbaar en er werden obligaties uitgegeven welke door de inwoners konden worden gekocht. Op deze manier werd het Dorpshoes iets van het hele dorp. Inmiddels zijn we ruim vier jaar later en staat het Dorpshoes bol van de activiteiten. Het is vooral mooi om te zien dat er een aantal activiteiten voor ouderen zijn bijgekomen. Hiermee laat Gelselaar duidelijk zien dat, ook als je wat ouder bent, langer in Gelselaar wonen heel goed kan.

Hiermee blijkt keer op keer weer dat ze in Gelselaar de handen graag ineen slaan. 2,5 jaar geleden ontstond de werkgroep 'Gelster Besteet', met als opdracht het maken van een woonvisie voor Gelselaar. Want ook al is het dorp op dit moment nog heel erg leefbaar, dit moet natuurlijk over 10 en zelfs 20 jaar ook nog zo zijn. Daarom moet er een dynamisch woningaanbod voor jong en oud zijn in het dorp. De werkgroep begon met een informatieavond, gevolgd door een enquête. Het eerste resultaat: binnenkort worden er een drietal woningen gebouwd en in 2021 lijkt het erop dat er nog eens 10 gaan volgen.

Meer dan 160 gezinnen vulden de enquête in. Ruim 100 daarvan gaven aan graag duurzaam te willen verbouwen.

Daarop werd een commissie 'Duurzaam' opgericht met Sander Klein Braskam, Bas Bokhorst, Andre Stoltenberg, Arjan Zieverink, Roberto Ova en Sibrecht van Schaik. Het vertrekpunt was dat het iets moest zijn wat collectief kon gaan gebeuren. Uiteindelijk kwam de commissie met een uitgewerkt plan voor collectief isoleren van de woningen.

Eind 2019 volgde een informatie avond in het Dorpshoes, welke druk werd bezocht. ETS uit Enter was die avond ook aanwezig om geïnteresseerden een offerte uit te kunnen brengen met de voordelen van een collectiviteit. Er werden drie isolatiemogelijkheden aangeboden, dak-, spouw- en vloerisolatie. Uiteindelijk waren er 8 huizenbezitters die gebruik maakten van dit aanbod. Mooi om te zien, en ook weer typisch Gelselaars, was dat er ook een groep koos voor een ander bedrijf. Vijf huizenbezitters, allemaal burens van elkaar, besloten wel te isoleren, maar een andere aannemer de opdracht te gunnen.

Eindresultaat is wel dat 13 Gelselaarse woningen in 2020 duurzaam zijn geïsoleerd. Precies dat had de commissie zich als doel gesteld. Inmiddels stond er weer een bijeenkomst gepland voor april 2020 om te kijken of een dergelijke actie op gebied van duurzame aanpassingen aan de Gelselaarse woningen nog een keer mogelijk is. De bijeenkomst kon echter niet doorgaan omdat het coronavirus toesloeg. Dit betekent dat de commissie even wordt afgeremd op dit moment, maar van uitstel komt in dit geval zeker geen afstel. De commissie heeft nog genoeg plannen en weet zich nog altijd gesteund door de uitkomst van de enquête.

v.l.n.r.
Sibrecht van Schaik
Roberto Ova
Andre Stoltenberg
Bas Bokhorst

Berichten uit de buurt

Sluipverkeer in Zwiep

Als u het afgelopen half jaar wel eens door Zwiep bent gereden, is u ongetwijfeld opgevallen dat er tijdelijke verkeersremmende voorzieningen zijn geplaatst. Deze noodvoorzieningen zijn geplaatst met als doel om snelheid van auto's te temperen. Vooral ook omdat er geen trottoirs en fietspaden zijn, maken we ons zorgen. Borden met 30km/u die aan de ingangen van het dorp zijn geplaatst, worden genegeerd. We proberen een passende oplossing

te vinden die het verkeer voldoende afremt, maar die tegelijkertijd de doorgang voor alle typen voertuigen niet belemmert. Naast vele snelheidsoverschrijdingen zien we ook een toename in het verkeer. Dit is een ontwikkeling die overall te zien is en die op zichzelf nog niet problematisch is. Vooruitkijkend, maken we ons echter wel zorgen over de toekomstige ontwikkelingen. Met het voltooiën van de rondweg om

Lochem wordt de sluiproute naar de A1 vanuit de Achterhoek via Ruurlo-Barchem-Zwiep nog aantrekkelijker. Het wordt dus zaak gezamenlijk te kijken wat we daar aan kunnen doen. In 2024 wordt de weg van Lochem naar Barchem via Zwiep onder handen genomen en dan moeten we de beste oplossing toepassen die zowel de snelheid als het verkeersvolume binnen de perken houdt. Een gezamenlijke uitdaging voor onze regio!

Veranderingen in het buitengebied van Barchem

In ons buitengebied leven thema's die de bewoners op een andere manier (kunnen) beïnvloeden in hun wonen en ondernemen dan de bewoners van een dorpskern.

We zien en horen allemaal over de veranderingen die het buitengebied te wachten staat, zoals natuurontwikkeling, energietransitie, afname aantal agrarische bedrijven et cetera.

Deze veranderingen leveren ook vraagstukken op:

- Hoe houden we ondanks alle veranderingen ook voldoende perspectief voor de bestaande agrarische bedrijven?
- Wat zijn de mogelijkheden voor de vrijkomende agrarische bebouwing en gronden?
- Zijn er mogelijkheden om hier woningen voor starters/ jonge gezinnen te realiseren?
- Hoe kunnen we de biodiversiteit ondersteunen?
- Wat doen we met boer-burger verbinding?
- Wat brengt de nieuwe Omgevingswet ons op dit gebied?
- Hoe pakt de Regionale Energie Strategie (RES) uit?

Dit is allemaal van invloed op de leefbaarheid van het buitengebied en vraagt om een gezamenlijke strategie.

Vereniging Contact uit Barchem heeft daarom recent een 'Werkgroep Buitengebied' opgezet met als doel de leefbaarheid van het buitengebied te bevorderen.

Als werkgroep trachten wij de belangen van dit buitengebied en haar bewoners te behartigen en deze te vertegenwoordigen bij diverse instanties, organisaties en andere belanghebbenden die met dit buitengebied van doen hebben. Wij doen dit door onderwerpen op te pakken die actueel en relevant zijn voor de leefbaarheid van dit buitengebied en (nog) onvoldoende door andere organisaties

worden opgepakt. Zoals bijvoorbeeld een verdienmodel voor ondernemers in het buitengebied, landschappelijke kwaliteit, veiligheid (geen drugs labs!), verjonging et cetera.

Omdat er al veel verbindingen zijn tussen Barchem, Zwiep en Nettelhorst en in onze buitengebieden vergelijkbare zaken spelen, zijn Zwiep en Nettelhorst uitgenodigd zich aan te sluiten bij deze werkgroep. Hiermee kunnen we onderling van elkaar leren, spreken we met een krachtigere stem bij belangrijke dossiers en staan we samen sterker. De werkgroep bestaat nu uit zes leden die een mix zijn van boeren en burgers, woonachtig in ons buitengebied. We zijn nog op zoek naar een actieve, vooruitdenkende melkveehouder uit Nettelhorst om onze verbinding te onderstrepen.

Met een dergelijke samenwerking zouden we ruim 2.000 mensen vertegenwoordigen in bijna 1.000 huishoudens op een totaal grondoppervlak van afgerond 20% van de gemeente Lochem, waarmee wij een serieuze gesprekspartner zijn. In de proeftuin Nettelhorst werken we graag samen met de buitengebieden van Geesteren en Gelselaar, die onder de gemeente Berkelland vallen. Als u meer wilt weten over ons werk of onderwerpen wilt voorstellen, kunt u bellen met voorzitter Epi Postma 06-10216012 of mailen naar Vereniging Contact Barchem: belangen@contact-barchem.nl

“De boer kan meehelpen om het klimaatvraagstuk te lijf te gaan.”

Het zal niemand ontgaan zijn dat de agrarische sector de laatste tijd een stevig onderwerp van discussie is. Het klimaatvraagstuk wordt deels aan de boer gekoppeld en de druk op kringloopachtige bedrijfsvoering met minder uitstoot van broeikasgassen neemt toe. Een ding is zeker, de boer wil echt wel om. De vraag is alleen wat daar tegenover staat.

Maatschap Walvoort-Beltman

Aan de Nettelhorsterweg ligt de maatschap Walvoort-Beltman van Rik (1966), Jolanda (1966) en zoon Robin (1995). Het is een gemengd bedrijf met 125 koeien en zo'n 1.200 beter leven varkens. De koeien die gehouden worden, zijn zogenaamde dubbeldoelkoeien, koeien die zowel voor de melk als het vlees geschikt zijn. Dit type koe past uitstekend binnen de filosofie van het bedrijf, rentmeesterschap en duurzaamheid (kringlooplandbouw) als bedrijfsvoering. De dubbeldoelkoe wordt sober gevoerd met hoofdzakelijk gras en weinig krachtvoer. Zij heeft daardoor een lagere carbon footprint (ecologische voetafdruk) dan soortgenoten die zuiver voor de optimale melkproductie gefokt worden. Grasland is bovendien een natuurlijke opslagplaats van CO₂. “Ons doel is niet om de laatste druppel melk uit de koe te persen,” aldus Robin. “Onze koeien hebben twee doelen, een goede kwaliteit melk en vlees.”

Een boerderij is net een mammoettanker

Ook binnen de maatschap zijn ze met de toekomst bezig. Vaststaat dat zoon Robin, nu nog parttime werkzaam op de boerderij, later het bedrijf zal overnemen. Hoofddoel is echter niet het grote geld verdienen. Wel een gezond bedrijf neerzetten dat op basis van goed rentmeesterschap de tand des tijds kan doorstaan. Het is als een boom die langzaam mag uitgroeien, maar nooit gekapt wordt. Beide hebben de kringlooplandbouw als stip op de horizon, hoewel ze erkennen dat 100% kringlooplandbouw in het huidige systeem niet mogelijk is. Ook blijven ze realistisch omtrent het verwachtingspatroon dat de maatschappij aan het boerenbedrijf stelt. “Een boerderij is net een mammoettanker,” legt Rik uit. “Je kunt niet in korte tijd je bedrijfsvoering omgooien en ook nog je verdienmodel overeind houden. Volledig biologisch boeren gaat voor ons niet.

Dat vergt een 1:1 verhouding tussen aantal ha land en aantal koeien. Dat betekent dat we of meer land zouden moeten kopen, of koeien moeten wegdoen. Maar we hebben wel in een bepaalde stal grootte geïnvesteerd. Stalruimte leeg laten staan, betekent dan vernietiging van kapitaal.”

De mens is volgens hen het grote lek in een 100% kringloopstelsel. Door de menselijke ontlasting direct naar de rioolwaterzuivering af te voeren, gaan belangrijke mineralen verloren die planten nodig hebben om te groeien. “We kunnen ons dat veroorloven omdat we voedsel importeren, zoals graan en rijst dat op hun beurt restafval produceert waar weer mineralen inzitten. Het is dus geen gesloten systeem, maar een input-output systeem.”

De boer is de apotheker van de toekomst

In 2018 startte FrieslandCampina met zuivel dat het keurmerk ‘On the way to PlanetProof’ meekreeg. Aan de toekenning ervan worden bovenwettelijke eisen gesteld op het gebied van dierenwelzijn (stalinrichting, weidegang), biodiversiteit (bescherming weidevogels, kruidrijk grasland, voeding (eiwit van eigen land), en klimaat (minder CO₂ en duurzamere energiebronnen). Vijf procent van het land bijvoorbeeld moet uit kruidrijk grasland bestaan. Hieronder vallen ook houtsingels en bos. Ter bescherming van de weidevogels mag er bovendien niet voor 15 juni gemaaid worden. “We willen zo gezond mogelijke voeding produceren met oog voor omgeving en milieu. Omega-3 melk is een product dat prima bij ons zou passen. Uit studies is gebleken dat koeien die veel vers gras eten, melk met meer omega-3 en andere gezonde vetten produceren. De vraag naar dergelijk gezond voedsel echter ontbreekt. Gezonde voeding heeft in

Nederland nog geen prioriteit, mede door de lage prijzen in de supermarkt. Die lage prijzen hinderen nieuwe ontwikkelingen in de landbouw. Algemeen is de verwachting wel dat het gaat veranderen. Er komt steeds meer aandacht voor de noodzaak voor gezond voedsel. De boer is de apotheker van de toekomst.”

De boer is deel van de oplossing voor het klimaatprobleem

De toekomst zien beide ondernemers met vertrouwen tegemoet. Ze zijn nieuwsgierig naar nieuwe, duurzame ontwikkelingen en onderzoeken de gevolgen voor het eigen bedrijf. Zo heeft de maatschap 3.000 zonnepanelen op de daken gelegd als alternatieve energiebron. Slechts 1/7e is voor eigen gebruik. De rest wordt teruggeleverd naar de energiemaatschappij. Ook het CO₂ vraagstuk biedt volgens hen mogelijkheden als verdienmodel voor de boer. “CO₂ kan door de bodem worden vastgelegd als organische stof. Een toename van organische stoffen is goed voor de vruchtbaarheid en de vruchtbaarheid van de bodem en daarmee goed voor de groei van het gewas. Voorwaarde is wel dat we meer weidegang bevorderen, minder grondbewerkingen en meer biodiversiteit nastreven, zoals klaver en cichorei in het gras. Zo kan de boer meehelpen om het klimaatvraagstuk te lijf te gaan. Het verdienmodel zit daarin dat we als boer rechten kunnen verkopen aan bedrijven die CO₂ uitstoten.”

De boer wordt echt wel gewaardeerd

Een punt van aandacht is de toekomst en leefbaarheid van het platteland. Het platteland moet reuring blijven bieden.

Een mooi voorbeeld volgens hen is een andere pionier in het gebied, ‘De Melktap’. Deze boerderij heeft naast het traditionele boerenwerk een diversiteit aan activiteiten ontwikkeld, zoals horeca en Boerengolf. Ook kachelbouwer Ewald Tenhagen is volgens hen een mooi voorbeeld voor innovatie op duurzaamheidsgebied. Naar de toekomst toe zien ze het aantal boeren wel afnemen, maar er beginnen ook weer jonge, enthousiaste boeren.

Het nieuwe model is grondgebonden landbouw, minder input van buitenaf. Duurzaamheidsontwikkelingen in de landbouw echter kunnen alleen plaatsvinden als er ook gekeken wordt naar de concurrentiepositie van de boer. “Er zijn vijf inkopers in Nederland voor al ons voedsel. De laagste prijsgarantie in de supermarkt is voor deze vijf inkopers leidend. Melk is wit en of deze melk wordt geproduceerd in binnen- of buitenland, maakt voor deze inkopers niet uit. Alleen de productie-eisen zijn totaal verschillend. Als Nederlandse burgers stellen we hoge eisen aan omgeving en milieu, en als boer zijn wij het vaak eens met deze additionele eisen. Wij zouden echter graag zien dat niet langer met twee maten werd gemeten tussen de Nederlandse productie-eisen en wat in Nederland geconsumeerd mag worden. Graag zouden wij zien dat alles wat in Nederland wordt geconsumeerd, ook aan dezelfde productie-eisen voldoet. Na een dergelijke wetswijziging hebben wij geen moeite met additionele duurzaamheidseisen of concurrentie met het buitenland. Het is dan een gelijk speelveld.”

De beeldvorming over de boer is volgens hen zeker niet negatief, de boer wordt echt wel gewaardeerd door de samenleving. Alleen beseft hij dat zelf nog niet zo. De sector moet haar kracht en betekenis voor de maatschappij meer uitdragen. Dat schept ook kansen voor een kortere lijn naar de consument als het gaat om producten als eerlijk vlees vanaf de boerderij of zelfgemaakte zuivelproducten.

Onze boerderij is een platform voor samenwerking en zingeving

Het bedrijf is gevestigd in het buurtschap Kulsdom. Ze zien hun boerderij als een geschikte locatie om de samenhang met de buurt te vergroten en zo samen meerwaarde voor hun buurtschap te creëren. “Het gaat om draagvlak onder elkaar, om waardering en symbiose. Op onze boerderij bijvoorbeeld is veel ruimte voor kleinschalige activiteiten, zoals het aanleggen van bloemenstroken, het houden van bijenvolken, het telen van fruit, het maken van kaas et cetera. Wij hebben er alleen geen tijd voor,” bekennt Rik. “Maar we zouden het toejuichen als buurtbewoners het voortouw zouden willen nemen. Het is voor ons een andere manier van ondernemen die prima bij het boerenbedrijf past. Wij zien onze boerderij als een platform voor de buurt waar mensen zingeving kunnen vinden.”

Wedstrijd: wat is jouw mooiste plekje in de buurt?

Hier in het buitengebied tussen Borculo en Lochem wonen wij in een prachtig stukje Nederland. Daar zijn bewoners en bezoekers het wel over eens. Maar wat maakt onze buurt voor jou nu zo mooi? Die vraag zullen we allemaal net anders beantwoorden.

De redactie van het magazine *Toekomst* nodigt alle lezers, jong en oud, uit om met een foto van jouw mooiste plekje te komen, met vermelding van de plek en korte beschrijving waarom die plek voor jou het mooiste plekje in de buurt is. Inzendingen graag voor 1 januari 2021 naar proeftuinnettelhorst@gmail.com. Onder de inzenders worden enkele prachtige pakketten met streekproducten verloot. De mooiste foto krijgt een ereplaats in dit magazine. Alle foto's zullen worden geplaatst op de website www.proeftuinnettelhorst.nl.

stuur je
inzending in
voor 1 januari 2021
en maak kans op
mooie prijzen!

Hans Leeflang, Geesteren Opgaande zon boven de Berkel. Bij de brug tussen Nettelhorst en de Heest. Stilmakend.

Peter Post, Geesteren Koeien langs de Nettelhorsterweg. De koeiendans is het ieder jaar weer het ultieme lentegevoel.

Lizelot Versteeg, Lochem In onze omgeving kun je op zoveel plaatsen de horizon zien, wat een heerlijk gevoel van ruimte.

Herman Postel, Zwiep De Zwiepse molen vanaf De Witte Wieven gefotografeerd bij zonsopgang. Adembenemend.

Wist je dat?

Kruiden en oude gebruiken

Wist je dat vroeger in ons gebied op heel veel boerenerven de Mispel (*Mespilus germanica*) groeide? Mina Markink-Klumper uit Barchem herinnert het zich nog: "De mispel hing op de deel twee of drie weken te gisten, dan kreeg je de vruchten te eten. Ze zijn zoet en hebben een aparte smaak. We kregen het voor de Vitamine C." Mispel is goed bij spijsverteringsklachten als darmontsteking en diarree. De vrucht is ook sierlijk in bloemstukjes. Het is een boom die 6 meter hoog kan groeien en al lange tijd ingeburgerd is in Nederland. Vochtige grond heeft de voorkeur en

ze staat het liefst in de volle zon of halfschaduw. De mispel bloeit met grote witte bloemen. Bestuiving wordt gedaan door insecten zoals hommels en bijen of door zelfbestuiving. Enkele nachten vorst in november is goed voor de vrucht. Daarna op een koele of licht verwarmde plaats laten narijpen tot ze zacht en bijna rot zijn. Vandaar de oude uitspraak: "Zo rot als een mispel".

Tegenwoordig moet je goed kijken waar nog mispels groeien. Gelukkig zijn ze er nog op meerdere erven in ons gebied. En ook mooi dat er weer nieuwe bomen worden aangeplant.

Recept mispelconfituur

500 gram mispels spoelen, 20 minuten zachtjes koken in bodempje water tot ze openspringen. Duw door metalen zeef met houten lepel incl. kookvocht. 200 gram ruwe rietsuiker of appel diksap, 2 gram agar agar (reformzaak) en 1 eetlepel speculaaskruiden toevoegen. Doorkoken en blijven roeren, in schone glazen potten scheppen, dicht schroeven en ondersteboven laten afkoelen.

tekst: Cerla Zuevers-Fokke www.balanceinhealth.nl
illustratie: Jules Grandgagnage

Smaakt dit proefnummer naar meer?

De redactie van het magazine *Toekomst* heeft met heel veel plezier aan dit proefnummer gewerkt. Onze intentie is om de komende 3 jaar ieder jaar met 3 uitgaven te komen: Voorjaar, zomer en najaar. Het liefst verspreiden wij het voor alle bewoners van het buitengebied tussen Borculo en Lochem gratis en in de bus. Of dat een goed en haalbaar plan is, hangt af van jullie mening over dit proefnummer. Smaakt het naar meer? Daarom onze vraag aan jullie, onze lezers, om via bijgaand kaartje of via de website www.proeftuinnettelhorst.nl te laten weten wat jullie van dit proefnummer van het magazine *Toekomst* vinden.

Vul onderstaande antwoordkaart in en laat het ons weten!

Magazine Toekomst · antwoordkaart

- 1 Wat voor rapportcijfer geef jij het proefnummer (1-10)? _____
- 2 Wil jij een volgend nummer ontvangen (ja/nee)? _____
- 3 Wat is je antwoord als je er 3,50€ per uitgave voor zou moeten betalen (ja/nee)? _____
- 4 Liever een papieren versie bij jou in de bus, of alleen een digitale versie via de mail (papier/mail)? _____
- 5 Heb jij suggesties voor de inhoud van een volgende uitgave (te interviewen personen, te behandelen onderwerpen)? _____

naam _____
adres _____
tel.nummer _____
e-mailadres _____

knip uit en stuur in een envelop naar **Kulsdom 17, 7274 EG Geesteren**, of vul hem in op www.proeftuinnettelhorst.nl

DBS Nettelhorst, buitenonderwijs in het groen

DBS Nettelhorst is een eigentijdse school met een rijke leeromgeving. Zowel binnen als buiten!

Net buiten Lochem, midden in de hechte buurt Nettelhorst, staat een kleinschalige basisschool. Dalton Basisschool Nettelhorst is niet te missen tussen alle weilanden, bomen en groen. Of misschien is deze basisschool helemaal niet zo opvallend, want deze school gaat op in haar omgeving. En daarin schuilt direct het unieke en bijzondere karakter. Hier vind je geen grote tegelpleinen en ijzeren speeltoestellen, maar veel gras, zand, ruimte, een echte moestuin en veel natuurlijke speelelementen. Vies worden is een vanzelfsprekendheid, want leren doe je door te ervaren met al je zintuigen, dat is hier het adagio. Veel ouders, hecht betrokken bij de school, geven aan dat zij bewust hebben gekozen voor DBS Nettelhorst.

Dat blijkt onder andere uit de groeiende groep leerlingen uit Lochem of omliggende plaatsen. Bepalend in de keuze van ouders en kinderen zijn vaak de kleine klassen, de individuele aandacht, de natuurlijke buitenruimte en de Dalton waarden waar zelfstandigheid, samenwerken en zelfreflectie centraal staan. Dat DBS Nettelhorst, naast het vignet voor een gezonde school, sinds 2020 ook een officieel gecertificeerde 'bewegend leren school' is, past dan ook helemaal in het DNA van de school. Taalles met een bal, rekenles tijdens een estafette loop, spellingles met een waslijn, het zijn allemaal voorbeelden van lerend bewegen. Diverse onderzoeken hebben uitgewezen dat bewegend (buiten) leren niet alleen goed is voor de fysieke gezondheid van kinderen. Het stimuleert ook de mentale ontwikkeling, het plezier en de concentratie. Veel kinderen zitten tegenwoordig te veel binnen terwijl buitenspelen op heel veel vlakken ontzettend belangrijk is. De unieke omgeving van DBS Nettelhorst nodigt uit om juist veel buiten te zijn. Daarom krijgen alle kinderen van groep 1 tot en met groep 8 naast de vrije speelpauzes minimaal 30 minuten buitenonderwijs per dag! In elk jaargetijde. En het zijn dan niet alleen de lessen in gymnastiek of biologie. Ook vakken als taal, rekenen, spelling en Engels komen ruimschoots aan bod tijdens de buitenlessen. Zo helpen we de kinderen lekker veel te bewegen en met nog meer plezier te leren.

illustratie © Lizelet Versteeg • www.lolje.online

foto © Lizelet Versteeg

“Als ik terugkijk op mijn schooltijd, is er veel veranderd.”

Drie generaties naar dezelfde basisschool

Wim Hofstée “Ik begon in 1949 op school in Nettelhorst. In de zomer mocht ik bij mijn zus achterop de oude omafiets van onze oma. In de winter moest ik lopen, ook als het gesneeuwd had, maar dat deed ik met veel plezier. Als je jarig was, dan trakteerde je op toffees, toverballen of Haagse Hopjes. Tegenwoordig trakteer je met een gezonde snack. Als er een dier geslacht werd, dan gaf je de meester of juf vlees. In het oude meestershuis woonde meester Rijk. Hij had een heuse filmprojector, gekocht van het geld dat hij ophaalde met zijn jaarlijkse bazaar. Daarmee vertoonde hij maandelijks Hollywoodfilms als ‘Charlie Chaplin’ en ‘de dikke en de dunne’, waarbij het hele buurtschap werd uitgenodigd. Ook organiseerde hij voor het buurtschap dagreisjes naar de haven van

Rotterdam en Schiphol. Dat was een hele belevenis, aangezien we toen zelf nooit op vakantie gingen. Met school gingen we jaarlijks op schoolreisje, onder meer naar Nunspeet, en hadden we iedere maand een cultuurmiddag in de schouwburg met het Scapino Ballet en Het Gelders Orkest. Daar gaan we trouwens nog steeds heen. Zwemmen deden we in buitenbad Stijgoord.”

Linda Wissink “Ik zat rond 1980 op de DBS Nettelhorst en had les van Juf Groenenberg, meester Bos en meester Boers. Deze laatste is nog steeds betrokken bij de school. Wij gingen op schoolreis met de fiets naar Markelo en met de bus naar de Ridderzaal in Den Haag, Scheveningen en Madurodam. Als ik terugkijk op mijn schooltijd, is er veel veranderd.

Wij hadden een schoolbord en krijt. Daarna kwam de computer bij de meester en nu is er een digibord en zijn er Snappet tablets voor ieder kind.”

Lieke “In 2014 zat ik op de kleuterschool. Je kon er fijn spelen in het keukentje bij juf Petra in de onderbouw. In de middenbouw maakte invalmeester Robert leuke filmpjes als professor Snugger. Wij gingen met piraten op een boot en ridders te paard. Toen we vanwege Corona thuis moesten blijven was mijn mamma de juf, ik vond haar wel een goede juf. Maar de lessen van meester Stephan vind ik leuker. Jammer is dat we sinds corona niet meer in de Beemd kunnen zwemmen. Het leuke van de school vind ik dat alle leeftijden goed met elkaar overweg kunnen.”

Scholen in de buurt

Wie de jeugd heeft, heeft de toekomst!

Ons gebied is rijk met vier prachtige basisscholen met ieder een eigen kleur en kwaliteit. In dit nummer van *Toekomst* wordt Dalton Basisschool Nettelhorst extra uitgelicht. In volgende nummers zijn de Openbare basisscholen (OBS) aan de beurt.

- OBS ‘De Barchschole’ (Barchem)
- OBS ‘De Keikamp’ (Geesteren)
- OBS ‘G.A. van der Lucht’ (Gelselaar)

Geworteld in de buurt Lina Luimes

In de rubriek 'Geworteld in de buurt' zetten we bewoners op de voorgrond die hun wortels in onze buurt hebben. In dit nummer gaat het om Lina Luimes (1937), echtgenote van Herman Luimes (1930), uit Geesteren. Beiden kwamen van de boerderij en werden zelf ook boer. Terugkijkend, constateert Lina dat er om haar heen van de boerenstand van weleer bijna niets meer over is. Herman zit inmiddels in een woon-zorgcentrum en Lina staat op het punt te verhuizen naar Borculo.

Zij heeft haar hele leven gewoond op boerderij "Scherpzicht". Lina beleefde daar eenvoudige, maar gelukkige kinderjaren. Ze herinnert zich uit die

tijd vooral het bos waarin ze speelde en het zingen van het buurmeisje. Zij kon erg mooi zingen en deed dat ook buiten tijdens de lange zomeravonden. De lagere school bezocht ze in Gelselaar, de latere dierenartsenpraktijk Berkelland. "Met slechts een paar andere meisjes liep ik naar de lagere school over de Horstweg. De overige buurmeisjes gingen naar de school in Nettelhorst. Die lag dichterbij, maar was geen christelijke school. Het was best ver lopen, maar na verloop van tijd was je je niet meer bewust van de afstand."

Haar man Herman leerde ze tijdens een bijeenkomst van de Christelijke Boerenbond / jongerenvereniging kennen.

"Ik hoorde later dat hij tegen zijn vrienden had gezegd: 'Ik ga dat meisje proberen tot mijn vrouw te maken', en dat is hem ook gelukt." Haar trouwjurk heeft ze altijd bewaard, maar ze denkt erover om hem in verband met haar aanstaande verhuizing weg te doen. Er is niet genoeg ruimte in de nieuwe woning om al haar spulletjes mee te nemen.

Lina heeft mooie herinneringen aan de gebruiken uit die tijd, hoewel ze het soms ook wel overdreven vond. "Je had de naaste buur en de tweede buur. Na een begrafenis bijvoorbeeld, was het gebruik dat de eerste buur de koffie voor de naast familie inschonk. Een keer wilde ik de koffie inschenken, maar de buurman zei: 'Dat moet ik doen'. Ik liet me volgens een andere aanwezige de koffiekop uit de handen nemen, maar zo zag ik dat niet. Ik stond niet zo op mijn strepen en wilde geen gedoe."

"Herman stopte in 2001 met melken. Dat betekende het einde van het boerenbedrijf. We hadden al snel in de gaten dat onze kinderen niet voor het boeren in de wieg waren gelegd. Ze hielpen wel incidenteel mee met bijvoorbeeld koeien binnenhalen of bij de geboorte van een kalfje. Maar ze gaven alle drie de voorkeur aan verder leren. We hebben alle kinderen ook altijd vrijgelaten in hun beroepskeuze voor later." Dat geen van de kinderen opvolger zou worden was voor Herman reden om het bedrijf niet uit te breiden. Ook om haar heen zijn de meeste boeren al gestopt. Het is een tijdsverschijnsel, evenals het verdwijnen van de oude tradities, hoewel ze daar niet zo strak aan vasthield. "Het elkaar helpen in de buurt, dat was heel mooi. Dat zou moeten blijven", is Lina's toekomstwens.

"Hij had tegen zijn vrienden gezegd: Ik ga dat meisje proberen tot mijn vrouw te maken."

"Onder de kastanjeboom ervaarde ik dat ik weer thuiskwam."

Nieuw in de buurt Paul & Annet

In de rubriek 'Nieuw in de buurt' zetten we bewoners op de voorgrond die het afgelopen jaar in onze buurt zijn komen wonen. In dit nummer gaat het om Annet Heebink (1967) en Paul Blankhorst (1964), die samen met hun hond Sepp op boerderij 'Geukes' aan de Slaapweg, hoek Horstweg in Geesteren wonen.

Annet en Paul verhuisden vanuit de binnenstad van Zutphen naar Geesteren. Ze komen beiden uit het oosten van het land. Paul is geboren in Twello en Annet in Baak op een boerderij. Die boerderijjeugd bracht hen naar ons gebied. Annet: "De eerste keer bij de boerderij 'Geukes' ervaarde ik onder de kastanjeboom dat ik weer thuiskwam". Met respect voor de oude boerderij hebben zij samen met heel veel vrienden en vaklui van de 'Geukes' een fijne woonplek gemaakt. Paul was leerkracht en heeft zich ontwikkeld tot sociaal ondernemer. Hij is één van de initiatiefnemers van een innovatie- en ondernemerscentrum in Deventer. Welkom in onze proeftuin om ook hier samen waarde te creëren! Paul! Annet is een mensenmens. Zij werkte als manager bij de overheid en ontwikkelt zich daarnaast als loopbaancoach en lifestyle coach in Ayurveda, de leer van het leven.

"Het kijken naar een groene omgeving maakt dat vermoeide ogen zich kunnen ontspannen, dus deze omgeving werkt goed". Ook aan hond Sepp zien Annet en Paul dat hun verhuizing naar ons gebied hem nu al goed heeft gedaan. Zij genieten van de rust en de vrijheid, van de wisselende schilderachtige luchten en de seizoenen. "Heerlijk om letterlijk om je huis te kunnen lopen. Overal waar je hier kijkt, is het mooi".

Of dat in de toekomst ook zo zal zijn? Spannend vinden Paul en Annet hoe het verder met de landbouw in het gebied zal gaan. Als boeren stoppen, dan heeft dat impact op de hele omgeving. Zij hopen dat hun buurt ook in de toekomst groen zal zijn. Ook rekenen zij erop, dat er wat aan de Nettelhorsterweg gaat gebeuren. Want bij zuidwestenwind ervaren zij, net als andere buurtbewoners, echt geluidshinder in hun stiltegebied. Tenslotte hopen zij dat alle nieuwkomers zich de waarde van het noaberschap realiseren en daar ook aan bijdragen, zodat het gevoel van samenhang blijft. "We hopen, dat het noaberschap, het iets voor elkaar over hebben, ook in de toekomst blijft. Daar willen wij echt aan bijdragen" aldus Paul en Annet.

“Bij mij mogen de groentes alle vormen en kleuren hebben.”

Els Hegger, bioboer

Els Hegger (1979) werd geboren in Lochem en groeide op in het hotel van haar ouders. Ze ging naar de middelbare school die bovenop de Paasberg lag en kwam zo al vroeg in aanraking met de natuur. Die combinatie, eigen ondernemerschap en natuur om je heen, zouden haar verdere leven vorm en kleur geven. Ze koos voor de studie Sociologie in Wageningen en was vooral geïnteresseerd in onderwerpen als de relatie tussen stad en platteland en tussen boer en consument.

Het was vooral de theoretische, filosofische kant van de studie die haar trok, gekoppeld aan het in de praktijk brengen ervan. Later zou ze voor diezelfde universiteit veldonderzoek doen onder 120 boeren in Nederland. Het onderzoek was gericht op de multifunctionaliteit van het boerenbedrijf. Dat bracht haar tot de conclusie dat ze aan de verkeerde kant van de tafel zat. Eigenlijk wilde ze zelf die boer zijn. Ze verliet de universiteit en werkte achtereenvolgens in Spanje en Oostenrijk op biologische boerderijen en in Zeewolde op een groot biologisch akkerbouwbedrijf waar ze de binding tussen bedrijf en lokale markt moest stimuleren. “Door die werkervaringen werd duidelijker wat ik met mijn toekomst wilde. Mijn doel was boer worden op een manier die bij mij past. Een speerpunt daarin is voor mij dat de voedselketen korter mag, de producent moet dichterbij de consument.”

De vraag was hoe je boer kon worden zonder boerderij, land en kapitaal. De oplossing lag bij particuliere landbezitters. Ze kreeg het voor elkaar

om met een business partner her en der stukjes land en bos in gebruik te mogen nemen voor hun kleinschalige, ecologische boerderij, genaamd De Mobiele Gaard. In het bos liepen de varkens vrij rond en op het land liepen kippen in verplaatsbare rennen en werden groentes verbouwd.

Haar grote voorbeeld is de Amerikaan Joel Salatin, een innovator en rebel in de landbouw. “Salatin laat zien dat het mogelijk is om een gezond bedrijf op te bouwen dat gefundeerd is op natuurlijke waarden. De schaal speelt daarin geen rol, wel de vrijheid en speelruimte van de boer. Zijn vernieuwende manier van werken heeft heel wat wenkbrauwen doen rijzen en de titel van een van zijn boeken “Everything I want to do is illegal” zegt genoeg over zijn rebelse karakter. Zijn kruistocht om werkelijke veranderingen teweeg te brengen en alle doelen te bereiken waar op politiek niveau alleen over gepraat wordt, vind ik een groot voorbeeld. Op mijn eigen bescheiden manier wil ik daar in onze omgeving ook een bijdrage aan leveren.”

Ik vertel het verhaal van eerlijk voedsel

Na drie jaar koos ze weer voor haar eigen weg. Het bleek dat het Mobiele Gaard concept, lastig was om duurzaam uit te rollen. 'Leven van andermans land' bleek intensief te zijn en de activiteiten te divers. Ze wilde terug naar kleinschaligheid en vooral ook naar zelfstandigheid. En dus begon ze in Zwiep opnieuw, met 3000 m2 groenteteelt naast huis. Haar bedrijf heet 'Aardigh'. Ze wroet daar het liefst met haar handen in de aarde, daarbij geholpen door vrijwilligers en een stagiair die een opleiding voor biodynamische landbouw volgt. Op het terrein achter haar woning heeft ze ook een winkel waar ze haar zelf verbouwde producten en producten uit de buurt verkoopt. "Op dit moment heb ik 400 klanten die regelmatig producten kopen. Het is lastig om met mijn manier van werken een goed verdienmodel te creëren, maar ik beschouw mezelf nog als een pionier. Ik probeer als kleinschalige voedselproducent het verhaal van eerlijk voedsel uit te dragen. Daarmee bevind ik me op een ongelijk speelveld en moet ik opboksen tegen het gemak van de supermarkt en de gemakzucht van de klant. Bij mij mogen de groentes alle vormen en kleuren hebben. Ik kan vertellen en laten zien waar het vandaan komt en hoe het geteeld wordt. Bij de supermarkt ligt dat anders. Ik hoop dan ook dat mijn klanten iedere week het belang van eerlijk, gezond en smaakvol voedsel gaan inzien. Gelukkig heb ik wel een zekere gunfactor omdat ik kleinschalig werk, lokaal gericht ben en hier vandaan kom."

Je moet met en niet over de boer praten

Els beseft dat veranderingen in de landbouw niet van vandaag op morgen gaan. Bestaande boeren kunnen alleen al vanwege de schaalgrootte hun bedrijfsvoering niet snel omgooien. Het is ook niet haar doel om boeren over te halen om anders met hun bedrijf om te gaan, ze is geen activiste. Wel wil ze een inspiratiebron zijn, laten zien dat veranderingen van buiten de landbouw effect kunnen hebben en tot voorbeeld kunnen dienen. "Je moet met en niet over de boer praten. Hij moet loskomen uit zijn eigen ervaringskader en durven openstaan voor systeemverandering. Boeren en burgers moeten bijeenkomen en elkaar gaan inspireren. Alleen dan kan de bestaande cultuur doorbroken worden." In het eigen gebied ziet ze al mooie ontwikkelingen. Zelf is ze onderdeel van een clubje van 14 boeren, jagers en burgers uit de omgeving die met elkaar nadenken over de toekomst van hun gebied. "Er mag meer aandacht komen voor de sociaal maatschappelijke kant van het boerenbedrijf, kwaliteit versus kwantiteit. Natuurlijk is dat lastig. Er hangt veel regelgeving aan de sector en er zit veel externe financiering in."

Ideaalbeeld is biodivers landbouw

Het gebied tussen Borculo en Lochem bevat veel monocultuur, veel mais richting de Lochemse Berg en veel gras richting Borculo. Als het aan Els lag, dan kwam er meer biodiversiteit binnen de landbouw. Haar ideaal is een gevarieerd landschap waar natuur en voedselproductie veel meer hand in hand gaan, ze moeten elkaar stimuleren in plaats van concurreren. Dat levert hoogwaardigere voedselkwaliteit op en een positieve voetafdruk, het gaat dan over bijdragen aan en vergroten van die ommezwaai in plaats van minimaliseren van de negatieve impact. Zo kom je in een hele andere spiraal terecht met elkaar. Bovendien krijgen cultureel waardevolle landschapselementen als houtwallen en kruidenrijke (bloem)stroken meer ruimte.

Uiteindelijk komt het de beleving van het agrarisch gebied ten goede. Dat is geen gemakkelijk opgave, het vergt de verbinding van veel verschillende denkbeelden en praktische uitvoeringen. Anders gezegd: Het vraagt van een ieder om over zijn eigen grenzen heen te handelen. Er zijn pioniers voor nodig, mensen die vooruit (willen) lopen. Ze zijn er gelukkig wel, dergelijke pioniers. In toenemende mate zie je in de omgeving mensen die het anders willen, die de samenwerking opzoeken en vernieuwingen uitproberen. Deze persoonlijk gedreven veranderingen voeden de diversiteit in ontwikkelingsrichtingen die nodig is voor robuuste systemen van de toekomst.

Els zit zelf intussen ook niet stil. Het liefst realiseert ze zo snel mogelijk eigen landbezit. Doel ervan is de aanleg van een tuinderij met veel ruimte voor vaste planten, zodat de veerkracht ook op haar land vergroot wordt. Ons eetpatroon bestaat nu vrijwel alleen uit eenjarige gewassen, dat wil Els graag veranderen. Dat gaat langzaam, beseft ze, maar haar drive wordt gevoed door de uitspraak van Jan Rotmans, 'Vooruit naar vroeger', gebruik maken van de mogelijkheden van het nu -zoals technologie- op de menselijke schaal van toen. Haar streekwinkel is het middel om naast verkoop ook bewustzijn te stimuleren, te verbinden. Daartoe geeft ze ook iedere week een nieuwsbrief uit. De spil in haar visie is het verbinden van zowel de producenten aan de achterkant als de consumenten aan de voorkant. Daarom houdt ze vast aan het principe van kleinschaligheid. "Ik heb geen intentie om een centrale foodhall voor heel het gebied te worden, waar alle streekproducten vertegenwoordigd zijn. Opschaling van activiteiten gaat vaak fout. In de huidige opzet ben en blijf ik de ondernemer, zelf verantwoordelijk voor alles wat ik doe. Dat bevalt goed en geeft ruimte voor weer nieuwe dingen." Voor meer informatie over Els en haar bedrijf:

www.aardigh.nl

Toekomstvisie van de Berkel tussen Borculo en Lochem

Rond 1250 werd de Berkel door de Heren van Borculo gesplitst. Een deel werd westelijk omgeleid naar Borculo en diende onder meer als grachtwater voor het kasteel en de watermolen. Een ander deel bleef noordwaarts stromen via de Bolksbeek. Het gevolg van de splitsing was dat er waterlopen werden afgesneden en watermolens in het gebied droog kwamen te staan, zoals de Molen van 't Jonkeren (Havezate Bevervoorde) in Gelselaar. Die omleiding was misschien wel het begin van vele stroomgedaanteverwisselingen in de daaropvolgende eeuwen.

Oorspronkelijk was de Berkel een meanderende beek. Die natuurlijk loop is nog te zien tussen Rekken en het oorsprongsgebied bij het Duitse Billerbeck. Vanaf de zandvang bij Rekken echter, waar het meegevoerde slib kan bezinken, is de Berkel verbreed. Vanaf daar vormt de Berkel een kanaal. De kanalisering is het gevolg van drie Berkelverbeteringen tussen 1893 en 1977, allemaal uitgevoerd door het destijds opgerichte Waterschap van de Berkel, de voorloper van het waterschap Rijn & IJssel. De verbeteringen waren nodig, omdat de oorspronkelijke woeste gronden, broeklanden, waar de Berkel vrijelijk kon overstromen, meer en meer voor landbouwdoeleinden gecultiveerd werden. De laatste verbetering startte in de jaren vijftig van de vorige eeuw en was gereed in de jaren zeventig. Het betrof een verbreding en verlegging van de Berkel, hoofdzakelijk gericht op het tegengaan van overstromingen. Met de kanalisering echter verdween veel van de biodiversiteit.

De Berkel ligt te strak tussen de kades

Het waterschap Rijn & IJssel staat voor de opgave om conform de Kaderrichtlijn Water/Ecologische Verbindingszones (KRW/EVZ) in 2027 te voldoen aan de nieuwe ecologische doelstellingen. "Het waterschap heeft vanuit de EU de taak voor bescherming en verbetering van de ecologische kwaliteit van het oppervlaktewater," legt omgevingsmanager Louisa Remesal uit. "De vroegere kanalisering van de Berkel heeft een negatieve invloed op de biodiversiteit gehad. Het is feitelijk een watersnelweg geworden waar de waterstroom 's zomers bijna stilstaat en 's winters soms met maar liefst 76 kub /uur voortraast. De Berkel behoeft structuurvariatie, ze ligt nu te strak tussen de kades. Het is zeker geen gemakkelijke opgave, we praten er al 12 jaar over. De aanpak vraagt veel organisatie." Het stuk Berkel tussen Borculo en Lochem bedraagt 9 km.

De stapstenen zijn gepland bij de buitenkern van Lochem, landgoed De Heest/Nettelhorst, Schuppert/Kattebeek/Beekvliet en Beekvliet/Respelhoek.

De gemiddelde breedte is 24 meter en de gemiddelde diepte ligt tussen 2,5 en 3,5 meter. Na een aantal werksessies met inwoners en belanghebbenden bij De Melktap in Geesteren, is er aan Landschapsarchitecten Strootman gevraagd een toekomstvisie neer te leggen voor het betreffende deel van de Berkel. Zij kwamen met het plan om een halfnatuurlijk beekdallandschap aan te leggen, met meer structuurvariatie, meer afwisseling in dieptes en ondieptes, waardoor de stroming positief beïnvloed wordt, en meer natuurlijke oevers. Bijkomend effect echter was dat deze 'winterbedverruiming' voor meer overstroming zou zorgen. Als bescherming werd gedacht aan de aanleg van hoge gronden langs de Berkel. En daar begon de visie te knellen.

De tijd is nog niet rijp voor plan Strootman

Het plan Strootman werd gedeeld, maar kreeg niet voldoende steun vanuit het gebied. "Eigenlijk was de tijd nog niet rijp," erkent Remesal. "De boeren hebben nog geen urgentie en door waterinlaat vanuit de Berkel in de zijwaterlopen bestaat er geen urgent droogteprobleem. Verder is het gebied pas in de jaren zestig van de vorige eeuw verkaveld en wonen er relatief jonge boeren. De grond is voedzaam en de melkproductie hoog. Afstaan van land is onbespreekbaar, tenzij het productieverlies wat daardoor optreedt, wordt gecompenseerd. Ook de provincie heeft op dit moment andere prioriteiten dan de herinrichting van dit gebied, zoals het halen van de doelen voor Natura 2000 en het Gelders Natuurnetwerk. Verder had FrieslandCampina een bijdrage kunnen leveren door een aanzet te geven tot een toekomstgerichte landbouw. Bijvoorbeeld hadden ze productieverlies kunnen compenseren met de melkprijs. Compensatie in de vorm van land zou alleen kunnen als een van de aanwezige boeren een andere koers gaat varen, maar

niemand neemt (nog) het voortouw daarin. De tijd lijkt dus nog niet rijp voor plan Strootman." De vraag is nu hoe het verder moet. Uiteindelijk dient er in 2027 een nieuwe situatie te zijn die voldoet aan de KRW/EVZ.

Waterschap zet in op stapstenenmodel

Het plan Strootman blijft als stip op de horizon voor 2050. Lang voor die datum echter moet er een alternatief plan uitgevoerd zijn. Specialisten van het waterschap en de provincie erkennen dat een volledige winterbedverruiming voor 2027 niet haalbaar is. Daarom zijn ze uitgekomen op een plan dat zich richt op vrijwillige deelname aan de visie en op het zoeken naar de ruimte binnen de bestaande kades, het zogenaamde stapstenenmodel.

"Het stapstenenmodel is feitelijk beeldspraak en gaat uit van een snoer (Berkelloop) met daaraan vijf kralen (stapstenen), geflankeerd door een onderhoudspad," legt Beheerder Waterbeheer Karel Hesselink uit. "Door langs één oever een onderhoudspad te behouden en de andere oever te transformeren naar een meer natuurvriendelijke oever, hopen we toch aan de richtlijn te kunnen voldoen. De Berkel heeft het in zich om natuurlijk te zijn, zo was het in vroeger tijden al. De stapstenen zijn een soort tussenstations in de route die alle functies hebben die het waterleven benodigt, zoals paai- en voedselgebied. Belangrijkste doel is de Winde, een riviervis, terug te krijgen, de vissoort die beeldend is voor meer biodiversiteit. Als hij het naar de zin heeft, dan volgt de rest. Door die aanleg van ecologische stapstenen, ontstaat op deze plekken meer structuur- en stromingsvariatie. Voorlopig beperkt de herinrichting zich tot deze locaties en blijven de kades op de overige delen gehandhaafd. Het stapstenenmodel is een goede basis om ook in de toekomst op verder te borduren."

foto © Hans Leeflang

Slim!

Een weg, zomaar een weg. Het leidt ons van A naar B, verbindt daarmee gebieden en brengt ons op weg. Tegelijkertijd splitst een weg buurtschappen en woon je aan de ene of de andere kant: dat kan veel uitmaken. En een weg betekent vaak lawaai, verkeersongelukken, CO₂ en andere uitstoot, zoals PAKS en altijd uitkijken. Het is ook een barrière; en bij omdenkers die iets horen over een obstakel of hindernis, ontstaat dan vaak zoiets als: en wat nu als deze barrière onze verbindingsofficier wordt....

Wat is het dan ontzettend mooi dat bewoners uit Geesteren zelf het initiatief namen om van zich te laten horen toen hen ter ore kwam dat er aanpassingen aan die weg zouden komen. Want aan welke kant van de weg je zit en welk belang je erbij hebt, doet er eigenlijk niet toe. Het is die ene weg die heel belangrijk is in je eigen leefomgeving. Waar je vrienden en bekenden of zakelijke afspraken op wijst om de weg uit te leggen naar je erf, bedrijf of woning.

Wat zou het dan ook mooi zijn dat je trots kunt zijn op die weg en dat je er een verhaal over kunt vertellen: "Dit is onze weg". Zij denken na over slimme mobiliteit, over circulariteit (iets kent geen eind, maar is telkens een nieuw begin) en het landschap waarvan mensen tijdens hun reis kunnen genieten en waar je als bewoner tegenaan kijkt vanaf de andere kant. Ik noem het slim om daar zo vroeg in het proces het gesprek over te gaan voeren.

En hoe mooi is het dat de initiatiefnemers van het eerste uur, Hans, Rik en Peter, nu ondersteund worden door buurman Wouter, Saxion (Coen), de Rentmeester2050 (Maurice) en de Provincie (Babine). Chapeau mannen! En ik noem bewust even de namen van de betrokken kwartiermakers, want bij 'samen leren en innoveren' blijft het belangrijkste ingrediënt enthousiaste 'anpakkers' die verder kijken dan hun eigen weg of pad, en bereid zijn samen grote hoogten te bereiken: tot de melkweg en terug.

De weg opwaarderen tot slimme, veilige en mooie ontsluitingsweg van de Achterhoek. Dat gaat jullie lukken en nog wel op een manier ook die tot inspiratiebron zal leiden voor de rest van Nederland: innovatief, toekomstbestendig, energieneutraal, circulair, kunstzinnig, recreatief aantrekkelijk, geluidsarm en met mensen die eraan wonen, die trots zijn op hun weg! Fijn dat we met Pak An een heel klein radertje in dit proces mogen zijn.

Antoinet Looman
voorzitter stichting Pak An

**DE SLIMSTE WEG
NAAR DE REALISATIE
VAN EEN TOPIDEE**

Bruist er in je hoofd een mooi plan dat de Achterhoek nóg mooier, duurzamer of innovatiever maakt, maar heb je niet het netwerk, budget of de specifieke kennis om je project een vliegende start te geven?

Dien je idee in bij Stichting Pak An, we helpen je op weg!

ANPAKKEN.NL

**Geluidsreductie,
veiligheid en
vergroening van
uw omgeving**

WWW.GELUIDSRAIL.NL

metadecor

geluidsrail MD

**BIS
SER**
CONSULT

het groene innovatiebureau

van tot marktintroductie

www.bisser-consult.nl

**Experts in asfalt.
Met oog voor
een duurzame
leefomgeving.**

Vakkundig, vernieuwend,
vooruitstrevend.

TO DOSTAL
WEGENBOUW

DOSTAL.NL

Berichten uit de buurt

Het verlangen naar een toekomst in Geesteren

Roel Oltvoort (34) werd geboren aan de Meiweg in Geesteren en groeide op aan de rand van het dorp. Door een tekort aan woningen in het eigen dorp verhuisde hij met zijn gezin noodgedwongen naar Borculo. Hun grootste wens echter is terug te keren naar Geesteren. Waarom wil je dat als jong gezin en is dat bereikbaar?

Roel legt de relatie van hun wens naar zijn eigen jeugd. "Ik heb een fijne jeugd gehad; erop uit met vrienden, zwerven door het dorp. Je hoefde nooit te melden waar je uithing. Iedereen kende elkaar en het ging er gemoedelijk aan toe. Het dorp was levendig, overzichtelijk en de sociale controle was groot. Ik gun onze kinderen ook zo'n jeugd. Een veilige en rustige omgeving."

"Het voordeel van Geesteren is dat het dicht tegen Borculo aan ligt. Je woont in een dorp, maar hebt toch alle voorzieningen van een stad binnen handbereik. In 2009 ben ik met Kim in Borculo terecht gekomen omdat er in Geesteren geen woningen beschikbaar waren. Van mijn vriendengroep uit mijn jeugd wonen er nu 2 in Geesteren en 7 in Borculo. Dat zegt genoeg."

"We willen graag terug naar Geesteren nu het nog kan. Straks zijn de kinderen groter en dan wordt het voor hen moeilijker om te verhuizen. Maar dan moeten er wel betaalbare woningen komen in Geesteren." Daarom roept Roel alle jongeren op die in Geesteren willen wonen om zich te melden bij Geesterens Belang (info@geesterengld.nl). Immers wie de jeugd heeft, heeft de toekomst en zo houden we Geesteren levendig.

Hopelijk is de buurt straks blij met hun weg

Projectleider Ben van Ginkel
(provincie Gelderland)

"Het bijzondere van de aanpak van de N825 is, dat burgers met ideeën komen, die sturing geven aan de inrichting van het project. Met heel veel energie van alle kanten hebben we elkaar in die nieuwe aanpak gevonden. Voor mij werkt dat nu al door in andere projecten waar ik mee bezig ben. De les voor mij is, dat je eerst met de omwonenden van een weg moet praten over wat zij belangrijk vinden

voor de toekomst van hun dorp, hun omgeving. Duidelijk is geworden, dat ruimtelijke kwaliteit, de beleving, heel belangrijk is." Ben is er trots op, dat de verbinding met het burgerinitiatief tot stand gekomen is. Hij is trots op het groenplan en op de oplossing die voor het landbouwverkeer gevonden is. Bovenal hoopt hij, dat het straks op en rond de Nettelhorsterweg mooier zal zijn geworden. "Ik ben pas echt trots als de buurt straks blij is met hoe hun weg geworden is".

De N825 als testweg

Innovatie in onze buurt!

De Proeftuin Nettelhorst is ontstaan uit het burgerinitiatief 'de slimste weg' dat ontstond op 23 mei 2017 in de Melktap in Geesteren. De slimste weg stelde zich tot doel om de hinder en onveiligheid van de provinciale weg N825, de Nettelhorsterweg, te beperken. Onder het motto 'meer verkeer okee, maar dan ook meer gezondheid, veiligheid en duurzaamheid' legde de initiatiefgroep de lat hoog. Zo'n ambitie lukt alleen als de wegbeheerder, de provincie in dit geval, bereid is om innovatie te omarmen. Technische innovaties, maar ook een andere manier van werken.

foto © Hans Leeftang

We zijn nu ruim drie jaar verder. De aanpak van de weg laat nog op zich wachten. Toch kan de voorlopige balans al worden opgemaakt. Wat is er zoal bereikt? Eind 2017 had de provincie Gelderland de plannen voor het aanpassen van de Nettelhorsterweg gereed en vastgesteld. Er waren maatregelen voorzien die vooral de doorstroming bevorderden: de verbreding van de eerste 2 kilometer vanaf Lochem, een nieuw tracé voor de eerste 700 meter, een ruimere bocht in de buurt van de kruising Slaapweg, vervanging van het oude asfalt en betere bestrating van zijwegen en op- en afritten. Nu, ruim drie jaar later, zijn de plannen verrijkt met maatregelen op het terrein van veiligheid, gezondheid en duurzaamheid.

Slimme signalering moet de veiligheid vergroten

Al snel werd duidelijk dat de wens van het burgerinitiatief, een fietsbrug of tunnel bij de kruising Broekstraat, niet haalbaar was. Wat wel mogelijk bleek, zijn twee midden geleiders, één bij de Wolveldseweg en één (extra brede) bij de Broekstraat. Daarnaast komt er slimme signalering bij gevaarlijke kruisingen voor auto's en fietsers. Ook wordt voor de eerste 2 kilometer een slimme wildsignalering toegepast en wellicht in de toekomst ook bij de landbouw passeerhavens. Die zijn aan het oorspronkelijk plan toegevoegd om een inhaalverbod mogelijk te maken.

Geluidsreductie als gedeelde ambitie

In de loop van 2019 werd duidelijk dat de helft van de weg stil asfalt zal krijgen (gedeelte vanaf km 3.90 tot en met de Hekweg (N315)). Door een motie in Provinciale Staten worden aanvullende bovenwettelijke maatregelen op het gebied van geluid meegenomen in de aanpak van de weg. Nieuwe vormen van geluidsreductie zullen op de Nettelhorsterweg worden toegepast en getest. (Zie ook de volgende pagina's.)

Een groenplan voor de hele weg

Tijdens de overleggen met de ambtenaren van de provincie rond de aanbesteding van de weg blijkt dat de provincie een hoge ambitie heeft om de weg duurzaam te vernieuwen. Dat blijkt uit materiaalkeuze en de aanpak op de werkplaats. Eind 2017 bleken bezwaren tegen het kappen van eiken rondom landgoed Nettelhorst helaas kansloos. Maar in overleg met Twickel is er wél een nieuw groenplan voor het landgoed Nettelhorst ontwikkeld. En inmiddels ligt er een groenplan voor de hele N825. Door studenten van Saxion zijn aanvullende voorstellen gedaan om de herkenbaarheid van de Nettelhorsterweg te versterken. Inmiddels zijn daar ontwerpers en beeldende kunstenaars op verder gegaan. Zij brengen de bijzondere kwaliteit van onze weg nu én in de toekomst in beeld en laten weggebruikers weten dat zij welkom zijn in onze buurt.

Publiek- private samenwerking krijgt vorm

De wensen vanuit het burgerinitiatief betekende voor de provincie een andere manier van werken en denken. Ambtenaren en ook de initiatiefnemers hadden tijd nodig om elkaar hierin te vinden en elkaar te begrijpen. Toen in de zomer van 2019 het plan voor de eerste 2 kilometer officieel op tafel kwam, besloot het burgerinitiatief toch officieel bezwaar te maken. Dat leverde helaas een deuk op in het wederzijdse vertrouwen.

Gelukkig werken provincie en de slimste weg inmiddels met veel plezier samen in de Proeftuin Nettelhorst en zitten ook de bewoners aan tafel bij het bepalen van de aanbestedingen die binnenkort starten. Publiek- private samenwerking vraagt van overheid en burger veel geduld en begrip. In onze buurt zijn wij samen aan het leren en innoveren!

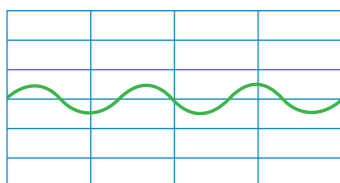
3D visualisatie © StudioD

Innovatieve manieren van geluidsreductie

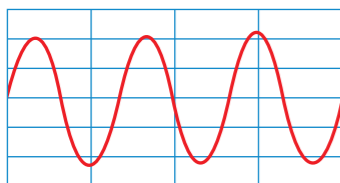
Wat is geluid?

Geluid wordt veroorzaakt door trillingen die door de lucht bewegen als golven van hoge en lage druk. Hoe meer luchtdruk verplaatst wordt, hoe harder het geluid wordt. Dit wordt uitgedrukt in decibel (dB).

lage druk = zacht geluid

hoge druk = hard geluid

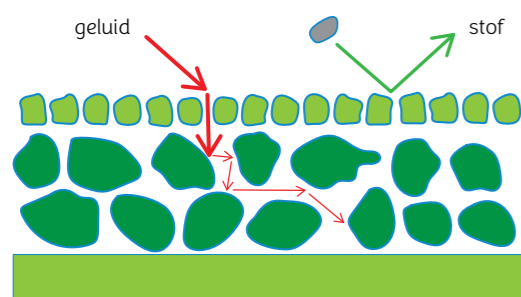

Decibels

Decibels - geen eenheid, maar een verhouding - werken wat vreemd. Simpel gezegd: 10 decibel is 10 keer luider dan 1 decibel, maar 20 decibel is 100 keer luider en 30 decibel 1.000 keer luider. Als bijvoorbeeld een geluid van 60 dB verdubbelt in intensiteit, wordt het 63 dB.

Geluidsreducerend asfalt

De toplaag van de weg kan heel veel verschil maken voor de hinderbeleving. Poreuze deklagen absorberen een deel van het geluid dat door de voertuigen en hun banden wordt geproduceerd.

Tijdens een passage van een vrachtwagen kan op korte afstand van de weg een geluidsniveau van zo'n 80 decibel optreden. Het is dan erg lastig om je verstaanbaar te maken. Een hoge geluidsbelasting is schadelijk voor de gezondheid. Uit de kaart van de Atlas Leefomgeving blijkt, dat de directe omgeving van de N825 matig tot slecht scoort: score 2 (56 tot 60 dB) en 1 (meer dan 60 dB).

www.atlasleefomgeving.nl

Het geluid dat een auto maakt, is een combinatie van motorgeluid en rolgeluid. Als je sneller rijdt dan 30 km/u, wordt het rolgeluid sterker dan het motorgeluid. Voor geluidsreductie op en langs de N825 is het beperken van rolgeluid dus het belangrijkste.

Stillere banden

Onderaan op het bandenlabel staat het externe afroegeluid uitgedrukt in dB en zichtbaar gemaakt door drie golfjes. Bij een golfje minder halveert de geluidsterkte. Van drie golfjes naar één golfje is het geluid zelfs 75% minder. Dus als je dan toch in de auto stapt, zorg dan dat de beste band er onder zit: www.kiesdebesteband.nl

Naast goed voor geluid, luchtkwaliteit en dergelijke, is het ook goed voor de eigen portemonnee: zo'n band is maar iets duurder (ongeveer €5 per stuk) maar zuiniger in brandstofverbruik.

Stillere weggebruikers

Het verkeer is natuurlijk de bron van alle hinder. Weggebruikers kunnen zelf echt wat doen om de hinder van hun (vracht) wagen te verminderen.

De belangrijkste zijn

- Autodelen, slimme logistiek (combineren van ritten), of autogebruik als een service. Een stilstaande auto is immers de stilste auto. Dat kan bijvoorbeeld via www.deelauto.nl, www.blablacar.nl www.greenwheels.nl
- niet alleen een stille band (AAA label) maar ook de juiste bandenspanning (niet te hard, niet te zacht)
- de snelheid: rustig optrekken en houd je aan de maximum snelheid (hoe minder remmen en weer optrekken, hoe beter)
- Minder motorlawaai: als alle (vracht) auto's elektrisch zouden zijn heeft dat groot effect op het geluid in de stad of dorp. Helaas minder op de doorgaande provinciale wegen.

De geluidsabsorptie is sterk bepalend voor de hoogte van de geluidsreductie. Geluidsabsorptie is het fenomeen dat wanneer een geluidsgolf zich door een poreus materiaal voortplant, een deel van de geluidsenergie bij de interactie met het materiaal wordt omgezet in andere energie (warmte).

Het goede nieuws is, dat de helft van de N825 wordt toegerust met een vorm van geluidsreducerend asfalt, te weten SMA-NL 8G+. Dit wordt het Gelders mengsel genoemd, omdat de provincie Gelderland dit type Steen Mastiek Asfalt heeft ontwikkeld tot een mengsel dat robuust is en goed scoort op geluidsreductie van met name zwaar verkeer.

DiffRACTIE als oplossing tegen lawaai

Geluidsreductie kan ook bereikt worden met de innovatieve producten van 4Silence: de WHIS[®]stone en de WHIS[®]wall. Deze producten werken met diffractie, dat is het afbuigen van geluid door geluidsgolven te laten interacteren met andere geluidsgolven. Storende geluidsgolven van voorbijrijdende auto's worden zo afgebogen naar boven. www.4silence.com

Een diffractor zoals de WHIS[®]stone is een element met gleuven van verschillende dieptes. Geluidsgolven 'schieten' deze gleuven in en gaan resoneren. Geluid gedraagt zich als water: het zoekt de weg van de minste weerstand. De storende geluidsgolven boven de diffractor buigen daarom af naar boven. Met als gevolg: een stillere zone naast de weg.

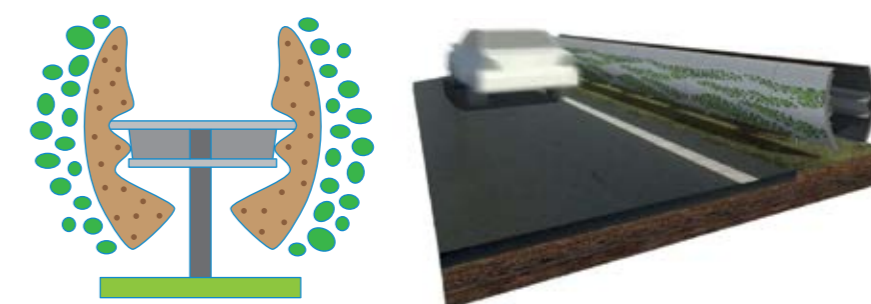

De WHIS[®]stone vermindert verkeerslawaai met 2,5 dB. De WHIS[®]wall is een combinatie van een laag geluidsscherm en cortenstalen diffractor. Het geheel is slechts 1 meter hoog. Goed voor een reductie van 7-9 dB, gelijk aan een 3 meter hoog geluidsscherm. Interessant voor de N825 kan nog zijn de toepassing van een WHIS[®]stone die getuned is op laag frequent geluid, afkomstig van vrachtwagens.

Een groene afscheiding

De Geluidsrail van Metadecor is een nieuw type laag geluidsscherm dat het verkeerslawaai afschermt en absorbeert. Tegelijkertijd biedt het een veilige bescherming voor auto's, fietsers en voetgangers. Door de toevoeging van de Geluidsrail aan een bestaande geleiderail wordt de veiligheid hiervan zelfs verhoogd.

Vanwege de geringe hoogte van maar 1,1 meter blijft het uitzicht over het omringende landschap vrij. Door de uitsparingen aan de buitenzijde kunnen diverse soorten planten groeien, variërend van ingetogen grasachtig tot uitbundig en bloemrijk. De Geluidsrail geeft een geluidsreductie tot circa 6 dB en heeft een groene, natuurlijke uitstraling. www.metadecor.nl

*“Een voedselbos is
een hartverwarmende
samenwerking tussen
landbouw en natuur.”*

Fotograaf Rebke Klokke, Geesteren Nog geen anderhalf jaar geleden was het een gemaaid grasland, ondertussen voltrekt zich langzaam de transformatie naar ons voedselbos. Mijn mooiste plek is het land dat onze boerderij omringt. Dwalend over het erf ervaar ik de kracht en de schoonheid van de natuur, dichtbij en troostrijk, ik luister naar de stilte en ben dankbaar hier te mogen zijn.